

בעניין שיחרור האשה

לקיים -

לא רק לדרוש

רציתי להודות לאורי אבנרי על מאמרו היפה, הכן והמרושני, וידויו של שובניסט גברי, אך לצערי, חרף דיעותיו האישיות של העורך הראשי, האווירה הכללית בעיתון היא אנטי-נשית. ודוגמה לכך: הכתבה, "מיליון נר בצרות", (העולם הזה 2162). הכתבה מציגה באור חיובי ביותר את אליעזר קובו, שהורשע בבית-הדין המשפט על אונס. בני משפחתו מוצגים כולם כ"ל"ו צדיקים, ואילו קורבן האונס מואשמת בכתבה, בעקיפין אמנם, על שהעז, ברוב הוצפתה, להעביר על חיי הנשואין המאושרים והמושלמים של מיליונר צעיר ויפה-תואר ואשתו ה"שברירית", הנראית כמו "ציור מזונה מתקן פת הרנסנס". למעשה מטיל הכתב, ואולי הכתבת, ספק במהימנות סיפור האונס, למרות שהשופטים שמעו עדות יות בדלתיים סגורות וקבעו שאכן בוצע אונס.

אך גם אם נניח שלא בוצע אונס, הרי שהמיליונר הצעיר התנהג כנבל לאורך כל הדרך והוא אינו ראוי להבנה ולהשתתפות בצער. הוא הונה בחורה צעירה ולקחה לבילוי, בדרכי רמייה, כמובן, אחרי שהציג עצמו כרווק. אחרי שקיים איתה יחסים מיני החל להעליבה בנסות, כינה אותה, "חנטאריש", "מגעילה" וכו', וזאת גם על פי עדותו.

יחס כזה של גבר לאשה נראה, כנראה, נורמאלי ומקובל, הן בעיני בני משפחתו האלגנטיים של הנאשם והן בעיני הכתב, שמטעור בוודאי על כך שבני הזוג החביב קובו נאלצו לדחות לזמנמה את נסיעתם הבאה להונגיקונג.

אני מקווה, יחד עם בני משפחתו של קובו, שבית-הדין המיפוט העליון יעשה אמנם צדק עם הנאשם... ויחד עם הכתב אני מקווה שפסק-דינו אכן, יעורר הדים חריפים בין הגברים בישראל, בכך שיאלץ אותם לשפר את יחסם לנשים.

אביבה גור, תל-אביב

רוצה

להישאר אשה

וידויו של "השובניסט הגברי" אורי אבנרי מזכיר לי את וידויו של אותו אמריקאי שאמר, כי כמה מידי-דיו הטובים ביותר הם כושים.

באחרונה נפוצה האופנה בקרב הגברים הליברלים ויפי הנפש להגיד כי כמה מידידיהם הטובים ביותר הן נשים.

אותם גברים טורחים לספר לי, כי אני הרבה יותר חכמה, הרבה יותר כישורית, הרבה יותר מצליחה מהם. הם מכנים את חבריהם הגברים גם, "פלוקרטים" ומניסים בכוח להוציא ממני אותן תכונות החופכות אותי בדרך הטבע לאשה.

היה לי חבר, סאטיריקאי ידוע, שטען באוזני כי אני נשית מדי. בתחילה לא הבנתי למה הוא מתכוון. כששאלתי אותו, הסביר לי שאני מתחננת, מתאפרת, מתניפה, ושיש לי טריקים של אשה. מכיוון שיחסי אתו היו חשובים לי, שאלתי אותו מה אני צריכה לעשות כדי לא להיות, "נשית" מדי, והוא דרש ממני ללבוש בגדים פחות נשיתים, לא לאפר את העיניים, לא להסתפר בכל פעם שמדברים על זיונים ואומרים את השם המפורש.

אותו חבר-שלי, מאחר שלא הצליח להסיר ממני את כל מה שהוא נשי וכל-כך הפריע לי, הלך ומצא לו חברות בתנועה הפמיניסטית. הן היו יושבות במיטבה דירתו, רגליהן על השולחן, ביד אחת החזיקו סגירה, שדומה כי לא משה אפילו לרגע משפתיה, בשנייה שתו אקסטרא פיין ולא שכחו לנהק מדי פעם, כדרך הגבריים. כמובן, השארתי את הגועל-נפש במיטבה וחלכתי לחפש גברים אחרים.

אני לא רוצה שיקחו ממני את מה שהטבע נתן לי! אני רוצה להיות אשה. אני יכולה להיות וללדת. הגבר אינו יכול ואיש אינו יכול לשנות עובדה זאת. איש אינו יכול להילחם בחוקי הטבע בעזרת הפוליטיקה של התנועה הפמיניסטית.

שיוויון זכויות הוא עניין מוסרי צודק ועליון. בחברה מערבית, מתקדמת ומתוקנת צריך שתיתן אותה ההזדמנות לזכרים ולנקבות, כשהכשרוניים ביותר הם אלה המצליחים להגיע אל ראש הסולם.

במשך שנים ארכות שימשתי מטרה לחברות התנועה הפמיניסטית. אני עיתונאית ועובדת במערכת של עיתון, יש לי קאריירה, עמדתי ומשכרתי במערכת גבוהות משל גברים רבים העובדים איתי וזאת לא מפני

עורך, "הארץ" לא רצה לפרסם אפילו מאמר של מדענית כמו ד"ר דורותי פאדן-אייזנשטרק ז"ל שאמרה לי ש"ספר הוא הספר", שכל-חיירצית-לכתוב-ולא-העזית". (זה לא הקו שלנו, אמרו ב"הארץ"). גם עורכת תוכנית בטלוויזיה לא רצתה לערוך בו דיון (בתוכניתו של ישעיהו בן פורת דאז), ועורכת פינת האשה ברדיו אמרה שהוא לא נוגע לתוכניתה (שהייתה לפני כן תוכנית שלי), וכי היא סוקרת רק ספרים הנוגעים במישרין לאשה (מטבח, וכו')...

במובן זה אין העיתונאיות טובות מן העיתונאים, אולם, כנשים, ברור יותר מדוע אינן רוצות להזדהות עם נשים המזכירות להן את הצביעות בחייהן או אינן רוצות להכעיס את הגבר הפרטי שלהן. גם כאשר נשים טוענות טיעונים פמיניסטיים הן ממחרות לציון שיחד עם זאת אינן פמיניסטיות — משל הייתה המילה, "פמיניסטית" שם נרדף לאשה מתוסכלת.

גם כאשר התארגנו כפמיניסטיות והחלטנו לפני ה"בחירות לכנסת האחרונה ללכת ברשימה נפרדת לכנסת, הבאנו לציבור מניפסט אופרטיבי, וביקשנו לשכנע את הציבור שמאבקן הוא בסך הכל המשך מאבקן של החלוצות הסבתות. (ולא "פמיניזם" משוקץ של ה"גויים"), וכי רק ייצוג של נשים למען ענייני נשים, יביא את השיוויון בחינוך, בחוקה, ובתרבות כולה — גם אז לא עמדו העיתונאים (ואבנרי בכלל זה) לצידנו, והמלאכה שנעשתה על-ידי קומץ נשים אמיצות בלי כל אמצעים כספיים כמעט, לא יכלה למחסום הזדוני של כלי ה"תיקשורת".

אבנרי מדבר על מחלות-ילדות של כל תנועה וכל מהפכה. אמת, היו, וישנן. ונכון שמתקבל הרושם בציבור כאילו דימויו של הפמיניסטיות הוא שלילי. אבנרי שוכח כי אשמים בכך כלי התיקשורת. אני, שכל מחלות הילדות כבר מאחורי, משוכנעת היום יותר מתמיד שמהפכה הצריכה לבוא מתוך כוח, וביטוי של כוח אצל נשים כבר מראש עושה אותן לבלתי-נשיות ובלתי, "נסבלות" (כלשונו). כמו כן אני משוכנעת שוויכוחים על דפי העיתונות, שאין בצידי מעשים של ממש, לא יועילו, וכי רק נשים המוכנות לקבל על עצמן מראש תדמית של מתוסכלת (ובלתי, "נסבלת") וכל שאר יסורי השמית צות תוכלנה לדרוש לעצמן שיוויון. הדגש הוא על "לד-רוש" — אפילו בכוח. אילו מדובר היה במאבק למען גברים, לא היה העולם מזועזע בהמילה, "כוח". נשים נרתעות — אפילו מהשתתפות בהפגנה.

לכן, כצעד ראשון יש להכשיר את הנשים. יש להסיר ביר להן שהן מקופחות כמעמד נחות (רובן מתכחשות לעובדה זו — מנגנון-הגנה פשוט — ואחרות טוענות שטוב להן במצבן — מעשה, "אהבתי את אדוני"...) צעד ראשון זה של העלאת מודעותן של נשים חייב להעשות אך ורק על-ידי הנשים עצמן.

במקביל, יש להכשיר, לדעתי, צוות נשים כעתודה רצינית לעבודה פוליטית בכנסת. ואינני מתכוונת לעוד מיני גאולה כהן שאינן מייצגות בכנסת ענייני נשים. גם הנשים האחרות בכנסת במידה שהן מודעות בכלל לנושא השיוויון, נתונות יותר למרות מיפלגתן ואינן חופשיות להילחם למען האינטרס הנשית. מאחר שגם המיסלגות השמאליות לא נתנו לנו ייצוג ריאלי בבחירות לכנסת נאלצנו ללכת לבחירות האחרונות במיפלגה משלנו (גם "בית" — בחוגי השמאל השיוויוני והסוציאלי-ליסטי — לא דאגו מעולם לשיפור מעמדן של הנשים, ומיפלגתו של אבנרי בכלל זה).

לא הצלחנו בבחירות. נשים בישראל עדיין אינן חדרות בצורך לשינוי מעמדן. עדיין נשענות על החלטות הגברים. עדיין מקבלות את הדין גם כאשר גוזרים בכוח חוקים לרעתן, וגם כאשר גונאים לחלוטין את חוק השיוויון האשה (ויתור של רבין לדתיים).

עדיין קשה לי אישית להתאושש מן האדישות של הנשים למצבן. מצד שני כמה כוח יש לקומץ פמיניסטיות על "טפס על הקירות". אבנרי אומר שהוא רוצה לעזור? אדרבה. יש לו די כוח לעשות זאת גם בלי "יכור ציבורי" שאינו אלא מין מס-שפתיים של גבר בוגר כדי להשקיע קצת את המצפון. מה שאנחנו צריכות זה מעשים. יש לדרוש למשל שתמונה מייד אשה (ודוקא אשה פמיניסטית) בראש יחידה מיוחדת לשיפור מעמד האשה, והרי כבר ישבה ועדה-למעמד-האשה ו-הומלץ על הקמת יחידה כזאת! מדוע אין מיישמים הצעה זו? הנושא איננו בחיתוליו כדי להצריך "יכוח". יש די ספרים לקריאה (כולל "שחרור האשה — לאן" שאשמה אם אבנרי יכתוב עליו) כדי ללמוד את הנושא.

אבנרי כותב על, "לוחמות מפורסמות שהן מקסימות כנשים וכו'" שפגש בחו"ל. האם אינו מתעלם באופן זדוני וילדותי כאחת מן הישראליות? האם פגש אי-שית, "לוחמת" ישראלית? האם ניסה להכיר אותי? האם אבנרי אינו תורם בדבריו אלה לדימוי השלילי שהוא טוען שיש לנו?

חוששתן שאבנרי, "חוטא" הרבה יותר מכפי שהוא מודה ב"וידויו" שלו. שיוויון חייב להתבטא בעקירה לעומק של דעות-קדומות וסטריאוטיפים הקבועים על-ידי הערות שוליות של עיתונאים ועל-ידי שיתוף כל כלי התיקשורת בהתייחסות לנשים כקור ריווחי, בעשייתן אובייקט מיני לשעשוע, שיש בצידי רווח — כפי שמתבטא בתחרויות חיופי למיניהן, בפירסומת למיניהן, וב-מדורי הושים.

שאני אשה, אלא בגלל כישורי האישיים. אני ראש מישה פחה ובד בבד עם עבודתי אני מגדלת ילדה בת חמש. מבחינתה של התנועה הפמיניסטית הייתי אביטיפוס של לוחמת.

אבל אני מעולם לא לחמתי בגברים. אני אוהבת אותם. אינני יכולה להעלות על דעתי רגע אחד בחיי הבוגרים שבו לא הייתי זקוקה לכתף של גבר כדי להי-שען עליה. אני עצמי מטבע הדברים שימשתי כתף לגבר שלי, זה לא עניין של עליונות גברית ונחיתות נשית, זה עניין של כמימה העובדת בין שני אנשים.

לכן כל ההצהרות יפות-הנפש בעד התגלית הנפלאה שהגשים אינן כל-כך נחותות בעצם, מרתיעות אותי. לא אהבתי גם את כתבתו של העורך אלי תבור, שהתפאר בעובדה כי רוב העיתונאים בעיתון הם נשים. נכון אומ-

שרית ישי

נמ שישיבות המערכת הן בסיגנון של מועדון נשים, אך אני משתעממת בהן מסיבה זו בדיק עד מוות. אם תשאלו אותי, אז העובדה שרוב העיתונאים הם נשים ניכרת היטב בעיתון שרבות בו כתבות האופנה, הרכי-לות, הפרופיל, החברה, וחסרות בו כתבות תחקיר בנוש-אים אחרים, שהם, "גבריים" מובהקים.

אל תגידו לנו שאנחנו טובות מכם, כישוריות מכם מצליחות מכם, אל תגידו לנו שיש לנו פוטנציאל בלתי מנוצל, אל תכנסו לפאניקה. האמת היא שאנחנו שוות לכם בכל, מלבד עצם היותנו נשים ועצם היותכם גבר-רים, אז אל תעשו עניין! מטבע הדברים, ככל שהחברה יותר מתפתחת אנחנו תופסות את מקומו הטיבעי כשוות בין שווים.

שרית ישי, הוד-השרון

תגובה של

פמיניסטית

מאמרו של אורי אבנרי, וידויו של שובניסט גברי" הגיע לידי במאוחר. אינני קוראת את, "העולם הזה", מפני שמאז ומתמיד עשה שימוש משפיל בעירום הנשית, שהוא אחד האמצעים להמעטת ערך האשה.

למען האמת קיוויתי למצוא בוידויו כל-כך אנושי, הודאה על חטא שחטאתם ביודעין ל,התמדעות" לפמי-ניזם, עוד לפני כארבע שנים. ב-1975 הוצאתי לאור את סיפרי, "שיחרור האשה לאן?" — הראשון והיחיד בעב-רית שנועד להיות ה,אני מאשימה" הישראלי לרגל שנת האשה הבינלאומית (למעשה, ההתעוררות היחידה ב-ארץ לרגל שנה זו!). הספר הוגש לעונכס בזמנו, ולא רציתם להגיב, לסקור או לבקר. (אף על פי שצינתי את אבנרי לטובה בסיפרי, כלוחם בכנסת נגד החוק האוסר הפלות, ואף על פי שיש בו בספר די חומר לשמש עיתון מהפכני ואנטי-מסדי כשכלם.) גם עיתונאים אחרים אמרו לי, "לא רוצה לקרוא ולא רוצה לכתוב".